

Na osnovu Amandmana LXXXII tačka b) st. 5. i 6. na Ustav Republike Srpske, člana 115. Ustava Republike Srpske i člana 60. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 104/11 i 92/12), Vijeće za zaštitu vitalnog interesa Ustavnog suda Republike Srpske, na sjednici održanoj 23. novembra 2021. godine, d o n i j e l o j e

O D L U K U

Utvrđuje se da je čl. 10. i 14. stav 2. Zakona o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćiriličkog pisma broj: 02/1-021-702/21, koji je Narodna skupština Republike Srpske izglasala na Dvadeset i prvoj posebnoj sjednici održanoj 15. septembra 2021. godine, povrijeđen vitalni nacionalni interes konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda.

Utvrđuje se da čl. 3, 5, 8. i 9, kao i odredbama ostalih članova Zakona o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćiriličkog pisma broj: 02/1-021-702/21, koji je Narodna skupština Republike Srpske izglasala na Dvadeset i prvoj posebnoj sjednici, održanoj 15. septembra 2021. godine, nije povrijeđen vitalni nacionalni interes konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda.

O b r a z l o ž e n j e

Predsjedavajuća Vijeća naroda Republike Srpske dostavila je 19. oktobra 2021. godine Ustavnom sudu Republike Srpske – Vijeću za zaštitu vitalnog interesa (u daljem tekstu: Vijeće) akt broj: 03.1/I-467/21 od 18. oktobra 2021. godine kojim se, saglasno zahtjevima Kluba delegata hrvatskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske i Kluba delegata bošnjačkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske, traži utvrđivanje povrede vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog i bošnjačkog naroda u Zakonu o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćiriličkog pisma, koji je Narodna skupština Republike Srpske izglasala na sjednici održanoj 15. septembra 2021. godine. Uz navedeni akt dostavljen je predmetni zakon, Odluka o pokretanju postupka zaštite vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog naroda broj: 03.2-4-27/21-1 od 23. septembra 2021. godine, Obrazloženje ove odluke broj: 03.2-4-27/21-2 od 23. septembra 2021. godine, Odluka o pokretanju postupka zaštite vitalnog nacionalnog interesa bošnjačkog naroda broj: 03.2-5-137/21 od 23. septembra 2021. godine, Obrazloženje ove odluke broj: 03.2-5-137/21 od 23. septembra 2021. godine. U aktu predsjedavajuće Vijeća naroda se navodi da je Narodna skupština Republike Srpske na Dvadeset i prvoj posebnoj sjednici, održanoj 15. septembra 2021. godine, izglasala Zakon o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćiriličkog pisma, broj: 02/1-021-702/21, te je, saglasno Amandmanu LXXXII na Ustav Republike Srpske, ovaj zakon dostavljen na razmatranje Vijeću naroda Republike Srpske. Klub delegata hrvatskog naroda i Klub delegata bošnjačkog naroda su pomenutim aktima odlučili da pokrenu proceduru zaštite vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog i bošnjačkog naroda, jer smatraju da je ovim zakonom povrijeđen vitalni nacionalni interes ovih naroda. S obzirom na to da Vijeće naroda Republike Srpske nije postiglo saglasnost svih klubova povodom predmetnog zakona, kao ni Zajednička komisija Narodne skupštine i Vijeća naroda, pitanje je proslijeđeno Ustavnom sudu Republike Srpske – Vijeću za zaštitu vitalnog interesa da odluči da li je Zakonom o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćiriličkog pisma povrijeđen vitalni nacionalni interes hrvatskog i bošnjačkog naroda.

Uz navedeni akt predsjedavajuće Vijeća naroda od 18. oktobra 2021. godine, Sudu je dostavljen izvod iz stenograma sa Dvadeset i prve posebne sjednice Narodne skupštine Republike Srpske održane 15. septembra 2021. godine, izvod iz stenograma sa Četrnaeste redovne sjednice Vijeća

naroda Republike Srpske održane 7. oktobra 2021. godine, te izvod iz stenograma sa 8. sjednice Zajedničke komisije Narodne skupštine Republike Srpske i Vijeća naroda Republike Srpske, održane 15. oktobra 2021. godine.

Odlučujući o prihvatljivosti zahtjeva, Vijeće je rješenjem broj UV-3/21 od 25. oktobra 2021. godine utvrdilo da su prihvatljivi zahtjevi Kluba delegata hrvatskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske i Kluba delegata bošnjačkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske za utvrđivanje povrede vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog i bošnjačkog naroda u Zakonu o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćiriličkog pisma, broj: 02/1-021-702/21, koji je Narodna skupština Republike Srpske izglasala na sjednici održanoj 15. septembra 2021. godine.

Saglasno članu 50. stav 2. i 3. Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 114/12, 29/13 i 90/14), Vijeće je Klubu delegata srpskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske i Narodnoj skupštini Republike Srpske 25. oktobra 2021. godine dostavilo na odgovor pomenuto rješenje o prihvatljivosti zahtjeva Kluba delegata bošnjačkog naroda i Kluba delegata hrvatskog naroda.

U odgovoru koji je na rješenje o prihvatljivosti zahtjeva Kluba delegata hrvatskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske i Kluba delegata bošnjačkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske dostavila Narodna skupština Republike Srpske između ostalog je navedeno: da predmetni zahtjev ni sa formalnog, ni sa materijalno-pravnog aspekta nije utemeljen na Ustavu Republike Srpske, da Klub Bošnjaka u Vijeću naroda Republike Srpske nije formulisao svoj prijedlog amandmana na predmetni zakon te Zajednička komisija Narodne skupštine Republike Srpske i Vijeća naroda Republike Srpske, faktički, nije imala predmet usaglašavanja, da konkretan zahtjev Kluba delegata bošnjačkog naroda predstavlja zloupotrebu instituta zaštite vitalnog nacionalnog interesa jer se odnosi na ocjenu ustavnosti Zakona u cjelini, da se ovakvim postupanjem Kluba delegata bošnjačkog naroda nameće praksa da zakonodavac pred Vijećem za zaštitu vitalnog interesa Ustavnog suda brani ustavnu osnovanost svojih akata, da ocjena ustavnosti osporenog zakona ne može biti predmet odlučivanja pred Vijećem za zaštitu vitalnog interesa Ustavnog suda Republike Srpske, da Vijeće naroda Republike Srpske samovoljno proširuje svoja ovlaštenja budući da traži ocjenu usklađenosti predmetnog zakona sa Ustavom, da je nedopustivo da se Klub delegata bošnjačkog naroda postavlja u poziciju zaštitnika interesa Bosne i Hercegovine, a štiteći je od namjera drugih konstitutivnih naroda.

Pored toga, zakonodavac navodi da je ustavni osnov za osporeno propisivanje sadržan u tač. 6. i 12. Amandmana XXXII na Ustav, kojim je zamijenjen član 68. Ustava, kao i da je u članu 7. Ustava utvrđeno da jezik srpskog naroda predstavlja jedan od službenih jezika u Republici Srpskoj, a da su ćirilica i latinica službena pisma, da u skladu sa Zakonom o kulturnim dobrima („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 11/95 i 103/08) kulturno dobro može biti kategorisano kao kulturno dobro od izuzetnog značaja ako ima poseban značaj za istorijski i kulturni razvoj konstitutivnih naroda i nacionalnih manjina. Takođe, zakonodavac smatra: da je u nadležnosti Republike Srpske da zakonom uredi predmetnu oblast, da definiše određeno kulturno dobro i da uredi način na koji će se ono koristiti, da ovo nikako ne predstavlja diskriminaciju jezika drugih naroda i drugog pisma, da osporeni zakon propisuje jedinstven pristup očuvanju srpskog jezika i ćiriličkog pisma kroz obavezu organa, organizacija i drugih pravnih lica da, prilikom njihove upotrebe, koriste standardizovan i normiran tip srpskog jezika i standardizovan oblik ćiriličkog

pisma, tj. da obaveza postoji samo u načinu korišćenja, a kako bi se ovaj jezik i pismo sačuvali u izvornom obliku, da odredbe osporenog zakona nisu diskriminišuće prema jezicima drugih naroda i latiničkom pismu, niti se njime favorizuju pripadnici bilo kojeg konstitutivnog naroda ili pripadnici naroda iz reda ostalih, već su stimulativnog i podsticajnog karaktera s ciljem očuvanja kulturnog nasljeđa koje je ugroženo i potisnuto, kao i da se Zakon primjenjuje jednako na sve građane u istim situacijama, te da je anacionalan.

Na osnovu navedenog, u odgovoru se zaključuje da zahtjev Kluba delegata hrvatskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske i Kluba delegata bošnjačkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske nije utemeljen na Ustavu Republike Srpske, odnosno da osporenim zakonom nije povrijeđen vitalni nacionalni interes nijednog konstitutivnog naroda.

Klub delegata srpskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske nije dao odgovor na rješenje o prihvatljivosti zahtjeva.

Osporenim Zakonom o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma broj: 02/1-021-702/21 (u daljem tekstu: Zakon) je propisano: da se ovim zakonom uređuje sistem zaštite, očuvanja i način korišćenja jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma u Republici Srpskoj (u daljem tekstu: Republika) kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa (član 1), da se jezikom srpskog naroda, u smislu ovog zakona, smatra standardizovan i normiran tip jezika, s ijekavskim i ekavskim književnim izgovorom, kao sredstvo i opšte dobro nacionalne kulture (član 2), da se ćirilskim pismom, u smislu ovog zakona, smatra standardizovan tip ćirilice jezika srpskog naroda, koja predstavlja temelj kulturnog i nacionalnog identiteta (član 3), da jezik srpskog naroda i ćirilsko pismo predstavljaju nematerijalno kulturno dobro od izuzetnog značaja za Republiku (član 4), da jezik srpskog naroda i ćirilsko pismo, kao nematerijalno kulturno nasljeđe, u smislu ovog zakona, predstavljaju sredstvo i opšte dobro za Republiku, koji pružaju osjećaj identiteta i kontinuiteta srpskog naroda na način kojim se uvažava njegov integritet i štiti njegova kulturna vrijednost (član 5), da gramatički izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu za označavanje ženskog ili muškog roda podrazumijevaju oba pola (član 6), da sistem zaštite i očuvanja jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma predstavlja: jedinstven pristup očuvanju jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa, zaštitu i očuvanje jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa i prenošenje budućim generacijama u izvornom obliku, stvaranje neophodnih uslova za očuvanje jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa i preduzimanje potrebnih mjera za jačanje svijesti o značaju njegovog korišćenja, širenje saznanja o vrijednostima i značaju jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa, podsticanje pravilnog izražavanja, poznavanja i pravilne upotrebe jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma (član 7), da jedinstven pristup očuvanju jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa podrazumijeva obavezu svih organa, organizacija i drugih pravnih lica da, prilikom korišćenja ćirilskog pisma u pravnom prometu, koriste standardizovan oblik ćirilskog pisma, poštujući njegov integritet i štiteći njegovu kulturnu vrijednost (član 8), da se republičkim propisima i propisima jedinica lokalne samouprave, u skladu sa posebnim zakonima, mogu ustanoviti poreske i druge administrativne olakšice za privredne i druge subjekte koji u svom poslovanju, odnosno u obavljanju svoje djelatnosti, odluče da koriste ćirilsko pismo, što uključuje i korišćenje ćirilskog pisma u elektronskim medijima i prilikom izdavanja štampanih javnih glasila (član 9), da su kulturne i druge

manifestacije koje se finansiraju ili sufinansiraju iz javnih sredstava obavezne da, s ciljem promovisanja, očuvanja i njegovanja ćirilickog pisma, imaju logo i naziv manifestacije ispisan na ćirilickom pismu, da su manifestacije iz stava 1. ovog člana koje imaju logo i naziv manifestacije ispisan na latinićkom pismu, obavezne da imaju logo i naziv manifestacije ispisan i na ćirilickom pismu (ćlan 10), da se društvena briga o zaštiti i očuvanju jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma naroćito ogleda u: promovisanju, očuvanju, njegovanju i obaveznoj primjeni norme standardizovanog jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma, očuvanju i širenju poštovanja za dijalekte u njihovoj specifićnoj funkcionalnoj upotrebi, podršci proućavanju i afirmaciji srpskog pisanog nasljeća i njegovoj zaštiti od prisvajanja i falsifikovanja, podršci zaštiti i očuvanju jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma u zemlji i inostranstvu, da se o normiranju, njegovanju, unaprećenju i zaštiti jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma brine Savjet za standardizaciju jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma (u daljem tekstu: Savjet), u saradnji sa drugim kulturnim, naućnim i obrazovnim institucijama i ustanovama, da Vlada Republike Srpske, na prijedlog ministarstva nadlećnog za poslove kulture, imenuje Savjet na period od ćetiri godine, da Savjet broji sedam ćlanova, od kojih su najmanje dva ćlana predstavnici Odbora za standardizaciju srpskog jezika (ćlan 11), da Savjet u svom radu: analizira i daje mišljenja o stanju jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma, daje sugestije u kreiranju i sprovoćenju sistema zaštite i očuvanja jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma, daje prijedloge za razvoj i unaprećenje stanja jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma, daje sugestije i prijedloge za unaprećenje drugih pitanja u oblasti zaštite, očuvanja i korišćenja jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma, podnosi izvještaj o radu Vladi Republike Srpske (ćlan 12), da upravni nadzor nad sprovoćenjem ovog zakona vrši Ministarstvo prosvjete i kulture, da inspekcijski nadzor nad primjenom ovog zakona vrši Republićka uprava za inspekcijske poslove putem nadlećnih inspektora (ćlan 13), da će se novćanom kaznom od 1.000 KM do 5.000 KM kazniti za prekršaj organ, organizacija i drugo pravno lice ukoliko prilikom korišćenja ćirilickog pisma u pravnom prometu postupa suprotno ćlanu 8. ovog zakona, da će se novćanom kaznom od 1.000 KM do 5.000 KM kazniti za prekršaj organizator kulturne i druge manifestacije ukoliko postupa suprotno ćlanu 10. ovog zakona (ćlan 14), da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske“ (ćlan 15).

U postupku odlučivanja u meritumu, tj. ocjenjivanja da li je osporenim Zakonom o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma došlo do povrede vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog i bošnjaćkog naroda, Vijeće je imalo u vidu odredbe Ustava u odnosu na koje Klub delegata hrvatskog naroda i Klub delegata bošnjaćkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske osporavaju Zakon, kao i odredbe Ustava koje su prema ocjeni Vijeća od znaćaja za ovaj postupak. S tim u vezi, Vijeće je uzelo u obzir: da prema stavu 4. Amandmana LXVII na Ustav, kojim je zamijenjen ćlan 1. Ustava, koji je zamijenjen Amandmanom XLIV na Ustav, Srbi, Bošnjaci i Hrvati, kao konstitutivni narodi, ostali i graćani, ravnopravno i bez diskriminacije ućestvuju u vršenju vlasti u Republici Srpskoj, da su službeni jezici Republike Srpske: jezik srpskog naroda, jezik bošnjaćkog naroda i jezik hrvatskog naroda, a službena pisma ćirilica i latinica (Amandman LXXI na Ustav kojim je zamijenjen stav 1. ćlana 7. Ustava), da su graćani Republike ravnopravni u slobodama, pravima i dućnostima, jednaki pred zakonom i ućivaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, pol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, roćenje, obrazovanje, imovno stanje, politićko i drugo uvjerenje, društveni poloćaj ili drugo lićno svojstvo (ćlan 10).

Ustava), da se građaninu garantuje sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti i kulture i pravo upotrebe svog jezika i pisma (član 34. stav 1. Ustava), da Republika uređuje i obezbjeđuje, između ostalog, ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, pravni položaj preduzeća i drugih organizacija, obrazovanje, kulturu i zaštitu kulturnih dobara (tač. 5, 6. i 12. Amandmana XXXII na Ustav Republike Srpske, kojim je zamijenjen član 68. Ustava), da Narodna skupština donosi zakone, druge propise i opšte akte (član 70. stav 1. tačka 2. Ustava).

Takođe, Vijeće je imalo u vidu član 5. stav 1. alineja 2. Ustava, prema kome se ustavno uređenje Republike temelji na obezbjeđivanju nacionalnih ravnopravnosti i zaštiti vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnih naroda. Pored toga, Vijeće je uzelo u obzir da je zaštita vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnih naroda utvrđena članom 70. Ustava, koji je dopunjen Amandmanom LXXVII na Ustav Republike Srpske, kao princip zaštite određenog kruga kolektivnih prava, kao što su ostvarivanje prava konstitutivnih naroda da budu adekvatno zastupljeni u zakonodavnim, izvršnim i pravosudnim organima vlasti, identitet jednog konstitutivnog naroda, ustavni amandmani, organizacija organa javne vlasti, jednaka prava u procesu donošenja odluka, obrazovanje, vjeroispovijest, jezik, njegovanje kulture, tradicije i kulturno nasljeđe, teritorijalna organizacija, sistem javnog informisanja i druga pitanja koja bi se tretirala kao pitanja od vitalnog nacionalnog interesa ukoliko tako smatraju dvije trećine jednog od klubova delegata konstitutivnih naroda u Vijeću naroda.

Razmatrajući predmetne zahtjeve Vijeće je konstatovalo da je u Obrazloženju Odluke o pokretanju postupka zaštite vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog naroda navedeno da Klub delegata hrvatskog naroda smatra da je Zakon o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma u suprotnosti sa Ustavom Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, kao i međunarodnim pravnim normama. Takođe se navodi da, suprotno članu 7. Ustava Republike Srpske, sam naziv navedenog zakona jasno ukazuje na to da se jezik srpskog naroda i ćirilsko pismo nastoje favorizovati u odnosu na jezike drugih konstitutivnih naroda i latiničko pismo. Posebno se ukazuje na član 5. navedenog zakona, koji jezik srpskog naroda i ćirilsko pismo karakteriše kao opšte dobro za Republiku Srpsku, čime je, kako se navodi, tendencijski narušena konstitutivnost naroda u Republici Srpskoj, jer su jezik i pismo jednog naroda zakonom definisani kao opšte dobro za Republiku Srpsku, a jezici i pismo drugih konstitutivnih naroda to nisu. Ističe se da se povreda vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog naroda uočava i u članu 10. navedenog zakona, koji obavezuje kulturne i druge manifestacije, koje se finansiraju iz javnih sredstava, da koriste i ćirilške natpise i ćirilški logo, što bi u praksi značilo da bi Hrvati, ukoliko žele javna sredstva za organizovanje svojih manifestacija, morali upotrebljavati i ćirilsko pismo, koje nema dodirnih tačaka sa hrvatskim jezikom i kulturom. Budući da Hrvati kao konstitutivni narod svoj identitet vezuju za hrvatski jezik i latiničko pismo, koji se navedenim zakonom stavljaju u neravnopravan položaj, Klub delegata hrvatskog naroda ovaj zakon smatra neustavnim i neprihvatljivim. Ističe se da je donošenjem Zakona o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma uskraćena ravnopravnost konstitutivnih naroda i povrijeđen vitalni nacionalni interes hrvatskog naroda.

Nadalje, Vijeće je konstatovalo da je u Obrazloženju Odluke o pokretanju postupka zaštite vitalnog nacionalnog interesa bošnjačkog naroda navedeno da se država Bosna i Hercegovina, kao jedna od odrednica bošnjačkog identiteta, Zakonom o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i

ćirilickog pisma napada i negira, stavljajući u povoljniji položaj jezik srpskog naroda i ćirilicko pismo u odnosu na jezike drugih konstitutivnih naroda i latiničko pismo. Klub delegata bošnjačkog naroda smatra da predmetni zakon nije u skladu sa Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine, kao ni sa Ustavom Republike Srpske. Ističe se da je isti diskriminatoran za narode koji žive u entitetu, a ne govore jezikom srpskog naroda i ne pišu ćirilicu, jer to nije dio njihovog identiteta i kulture, a kojih je prema popisu stanovništva iz 2013. godine preko 212.000, odnosno 17,34%. Navodi se da se predloženim zakonskim rješenjem krše i odredbe Zakona o zabrani diskriminacije, te se posebno ukazuje na član 3. i član 5. predloženog zakona, koji ćirilicko pismo definiše kao isključivi dio identiteta i kontinuiteta srpskog naroda. Ističe se da se u tekstu ovog zakona poistovjećuju jezik srpskog naroda i upotreba ćirilickog pisma, što je u suprotnosti sa članom 7. i članom 34. Ustava Republike Srpske. Klub delegata bošnjačkog naroda smatra da članovi 8, 9. i 10. navedenog zakona stavljaju upotrebu jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma u povoljniji položaj u odnosu na jezike drugih konstitutivnih naroda, koji su ravnopravni. Navodi se da član 8. usko veže ćirilicu za jezik srpskog naroda, a član 9. otvara mogućnost preferencijalnog tretmana korišćenja ćirilickog pisma u vidu poreskih i drugih administrativnih olakšica, čime se stavlja u nepovoljan položaj upotreba latiničkog pisma. Prema mišljenju Kluba Bošnjaka, član 10. navedenog zakona je u suprotnosti sa odredbama Ustava Republike Srpske i Ustava Bosne i Hercegovine, koje garantuju slobodu izražavanja, jer sloboda izražavanja podrazumijeva i zaštitu građana, da svoju riječ, stav i mišljenje iznesu na pismu koje oni izaberu. Takođe se navodi da su kaznene odredbe iz člana 14. predloženog zakona najočitiji primjer namjere predlagača Zakona da prisili na upotrebu jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma. Na osnovu izloženog se zaključuje da se favorizovanjem samo jednog naroda i samo jednog pisma krše elementarna prava garantovana Ustavom Republike Srpske i prava konstitutivnih naroda kao takvih. Dodatno se ističe da Zakon nije moguće popraviti amandmanskim djelovanjem, zbog čega se isti u cijelosti osporava.

U postupku odlučivanja u meritumu Vijeće je, na prvom mjestu, razmotrilo argumentaciju Narodne skupštine Republike Srpske iznesenu u odgovoru na rješenje o prihvatljivosti zahtjeva, prema kojoj, sa formalnopravnog aspekta, zahtjevi ne sadrže neophodne elemente za razmatranje i odlučivanje. U odnosu na ove navode Vijeće je utvrdilo da je o pitanjima formalnopravne prirode odlučeno u postupku prihvatljivosti zahtjeva za utvrđivanje povrede vitalnog nacionalnog interesa hrvatskog i bošnjačkog naroda, te se ova argumentacija ne može isticati u postupku donošenja meritorne odluke.

Razmatrajući navedene zahtjeve Vijeće je utvrdilo da je u nadležnosti Narodne skupštine Republike Srpske da zakonom uredi sistem zaštite, očuvanja i način korišćenja jezika i pisma u Republici Srpskoj, pa tako i jezika srpskog naroda i ćirilickog pisma, kao nematerijalnog kulturnog dobra od izuzetnog značaja za Republiku, kao i da propiše druga pitanja u vezi sa ovim.

Vijeće je isto tako utvrdilo da je legitimno pravo svakog konstitutivnog naroda u Republici Srpskoj da, kroz zakonodavne mehanizme, očuva svoju tradiciju, vjerski i nacionalni identitet. S obzirom na to da je smisao prava na očuvanje posebnosti u obezbjeđenju garancija očuvanja nacionalnog identiteta pripadnika konstitutivnih naroda, to sva tri konstitutivna naroda, na Ustavom utvrđen način i pod jednakim uslovima, ostvaruju svoja prava, slobode i obaveze.

Na osnovu navedenih ustavnih odredaba, osporenog zakona, navoda iz zahtjeva te uzimajući u

obzir odgovor Narodne skupštine Republike Srpske na rješenje o prihvatljivosti zahtjeva, Vijeće je utvrdilo da je odredbama čl. 10. i 14. stav 2. Zakona o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma povrijeđen vitalni nacionalni interes konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda.

Prema ocjeni Vijeća, propisivanjem iz člana 10. osporenog zakona kojim se za kulturne i druge manifestacije koje se finansiraju ili sufinansiraju iz javnih sredstava određuje obligatorno korišćenje ćirilskog pisma u logu i nazivu manifestacije (kao isključivog pisma ili kumulativno sa latiničkim pismom), kao i normiranjem iz člana 14. stav 2. Zakona kojim se predviđaju kazne za organizatora kulturne ili druge manifestacije ukoliko postupa suprotno obavezi iz člana 10. Zakona, zakonodavac favorizuje upotrebu ćirilskog u odnosu na latiničko pismo.

S obzirom na to da konstitutivni hrvatski i konstitutivni bošnjački narod, kada je riječ o upotrebi pisma, svoj nacionalni identitet ne povezuju sa ćirilskim pismom, ili ga ne povezuju isključivo sa ovim pismom, već dijelom svog identiteta smatraju i latiničko pismo, te kako im je ovakvim propisivanjem uskraćena sloboda u izboru načina ispoljavanja ove identitetske odrednice, Vijeće je utvrdilo da je propisujući obavezujućom normom kao u čl. 10. i 14. stav 2. osporenog zakona, tj. favorizujući upotrebu ćirilskog u odnosu na latiničko pismo, kada su predmetne manifestacije u pitanju, zakonodavac postupio suprotno obavezi da, na Ustavom utvrđen način i pod jednakim uslovima, obezbijedi garancije očuvanja nacionalnog identiteta pripadnika svih konstitutivnih naroda. U ovom smislu, propisivanje kazni za nepostupanje u skladu sa odredbama člana 10. Zakona (član 14. stav 2. Zakona), prema stanovištu Vijeća, dovodi konstitutivni hrvatski i konstitutivni bošnjački narod u neravnopravan položaj u uživanju prava zajemčenih Ustavom, čime su narušene ustavne garancije iz člana 5. stav 1. alineja 2. Ustava.

Uzimajući u obzir izloženo Vijeće je utvrdilo da je čl. 10. i 14. stav 2. osporenog zakona povrijeđen vitalni nacionalni interes konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda iz al. 2. i 6. Amandmana LXXVII na Ustav kojim je dopunjen član 70. Ustava, kojima su identitet jednog konstitutivnog naroda, te obrazovanje, vjeroispovijest, jezik, njegovanje kulture, tradicije i kulturno nasljeđe tog naroda utvrđeni kao vitalni nacionalni interesi jednog konstitutivnog naroda.

Nadalje, Vijeće je utvrdilo da ostali navodi iz dostavljenih obrazloženja Kluba delegata hrvatskog naroda i Kluba delegata bošnjačkog naroda ne ukazuju na povredu nijednog prava iz okvira zaštite vitalnog nacionalnog interesa bilo kojeg konstitutivnog naroda posebno, koji su utvrđeni članom 70. Ustava, koji je dopunjen Amandmanom LXXVII na Ustav Republike Srpske.

U ovom smislu Vijeće je utvrdilo da nisu osnovani navodi Kluba delegata hrvatskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske prema kojima je osporenim zakonom „tendencijski narušena konstitutivnost naroda u Republici Srpskoj“, jer su jezik i pismo jednog naroda Zakonom definisani kao opšte dobro za Republiku Srpsku (član 5. Zakona), dok jezici i pismo drugih konstitutivnih naroda nisu obuhvaćeni ovom definicijom. Vijeće je stanovišta da činjenica što se zakonodavac opredijelio da osporenim zakonom uredi određeno nematerijalno kulturno nasljeđe sa kojim se u potpunosti identifikuje jedan od konstitutivnih naroda, te što je propustio da istovremeno i u okviru jedinstvenog zakonskog rješenja uredi i odgovarajuće nematerijalno kulturno nasljeđe sa kojim se identifikuju druga dva konstitutivna naroda ne predstavlja, samo po sebi, povredu vitalnog nacionalnog interesa tih naroda. Vijeće je stanovišta da okvir i obim propisivanja, kao i dinamika postupanja zakonodavca u zaštiti nematerijalnog kulturnog nasljeđa, u konkretnom slučaju jezika

srpskog naroda i ćirilčkog pisma, samo po sebi, ne dovodi konstitutivne narode u Republici Srpskoj u neravnopravan položaj, kako se navodi u zahtjevu Kluba delegata hrvatskog naroda, već to može biti rezultat materijalnopravnog aspekta regulisanja koje mora udovoljavati principima iz člana 5. stav 1. alineja 2. Ustava.

U ostatku zahtjeva Kluba delegata hrvatskog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske se, prema mišljenju Vijeća, osporava usaglašenost Zakona sa Ustavom, što je predmet apstraktne kontrole ustavnosti Zakona koja nije u nadležnosti ovog vijeća.

Pored ovoga, Vijeće je utvrdilo da nisu osnovani navodi Kluba delegata bošnjačkog naroda prema kojima je propisivanjem kao u članu 3. i 5. Zakona zakonodavac uredio suprotno garancijama zaštite vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda, jer je definisao ćirilčko pismo kao isključivi dio identiteta i kontinuiteta srpskog naroda, dok je ono, djelimično, dio identiteta i bošnjačkog i hrvatskog naroda.

Naime, u članu 3. osporenog zakona zakonodavac je utvrdio šta, u smislu ovog konkretnog zakona, a s obzirom na njegov predmet regulisanja, podrazumijeva pojam ćirilčkog pisma. Zakonodavac u članu 3. osporenog zakona nije regulisao da je ćirilica pismo isključivo jezika srpskog naroda, već je utvrdio da se predmet uređivanja ovog zakona odnosi na ćirilčko pismo u okviru njegovog korišćenja u jeziku srpskog naroda. Zakonsko regulisanje zaštite, očuvanja i korišćenja ćirilčkog pisma u okviru njegove upotrebe u jeziku srpskog naroda, prema stanovištu Vijeća, ne isključuje pravo drugih konstitutivnih naroda da koriste ćirilčko pismo u svojim jezicima, niti na bilo koji način zadire u identitetske poveznice koje ovi narodi, u okviru svojih jezika ili na drugi način, mogu imati sa ćirilčkim pismom.

Imajući u vidu izloženo, Vijeće je mišljenja da ni u članu 5. osporenog zakona zakonodavac ne definiše ćirilčko pismo kao isključivi dio identiteta i kontinuiteta srpskog naroda, kako to smatra Klub delegata bošnjačkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske. Predmetnom odredbom Zakona se, u smislu tog zakona, uređuje pojam jezika srpskog naroda i ćirilčkog pisma (u smislu člana 3. ovog zakona) kao nematerijalnog kulturnog nasljeđa, te utvrđuje da oni predstavljaju sredstvo i opšte dobro za Republiku, kao i da pružaju osjećaj identiteta i kontinuiteta srpskog naroda. Činjenica da srpski konstitutivni narod svoj nacionalni identitet, između ostalog, zasniva i na ćirilčkom pismu nikako ne podrazumijeva pravo na ekskluzivitet u ovoj identifikaciji, niti iz predmetne zakonske odredbe proizlazi ikakva isključivost kada je riječ o mogućoj identifikaciji drugih konstitutivnih naroda sa ovim pismom.

Navodi Kluba delegata bošnjačkog naroda, prema kojima je propisujući kao u članu 3. i članu 5. Zakona zakonodavac građanima uskratio pravo na slobodan izbor jezika i pisma, zbog čega je postupio suprotno odredbama čl. 7. i 34. Ustava, prema stanovištu Vijeća, postavljaju pitanje ocjene ustavnosti navedenih zakonskih odredaba, što ne može biti predmet odlučivanja pred Vijećem za zaštitu vitalnog interesa Ustavnog suda Republike Srpske.

Nadalje, uređujući ovim zakonom, između ostalog, način korišćenja ćirilčkog pisma, zakonodavac je u članu 8. Zakona propisao obavezu organa, organizacija i drugih pravnih lica da, kada upotrebljavaju ćirilčko pismo, koriste njegov standardizovan oblik, čime je, u okviru zaštite, očuvanja i načina korišćenja ovog pisma, utvrdio obavezu pravopisne ujednačenosti pri njegovoj upotrebi. Vijeće je utvrdilo da Zakon u ovom dijelu ne daje prednost nijednom narodu, pa tako ni srpskom, već se jednako odnosi na sve građane Republike Srpske, zbog čega navodi Kluba

delegata bošnjačkog naroda, u ovom kontekstu, nisu osnovani.

Takođe, uslovi koje, u smislu člana 9. Zakona, moraju ispunjavati njegovi adresati ne mogu se dovesti u vezu sa Ustavom utvrđenim institutom zaštite vitalnog nacionalnog interesa, jer se jednako odnose na sve građane, zbog čega nijedan konstitutivni narod ovakvim propisivanjem nije doveden u neravnopravan položaj u uživanju prava zajemčenih Ustavom.

Vijeće, takođe, ukazuje na to da zahtjev za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa ovo vijeće može ocjenjivati samo u odnosu na odredbe Ustava Republike Srpske kojima su definisani vitalni nacionalni interesi konstitutivnih naroda, kao i postupak pred ovim vijećem za njegovu zaštitu, zbog čega ukazivanje podnosioca zahtjeva na neusaglašenost osporenog zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Zakonom o zabrani diskriminacije, te neodređenim međunarodnim pravnim normama nije od značaja za odlučivanje u ovom predmetu.

Na osnovu izloženog Vijeće je odlučilo kao u izreci ove odluke.

Ovu odluku većinom glasova donijelo je Vijeće za zaštitu vitalnog interesa u sastavu: predsjedavajući Vijeća prof. dr Marko Rajčević, predsjednik Suda mr Džerard Selman i sudije: Milenko Arapović, Amor Bukić, Zlatko Kulenović, Irena Mojović i akademik prof. dr Snežana Savić.

PREDSJEDAVALAČI

Vijeća za zaštitu vitalnog
interesa

Ustavnog suda Republike
Srpske

Prof. dr Marko Rajčević s.r.

Broj: UV-3/21

23. novembra 2021. godine

SUPROTNO IZDVOJENO MIŠLJENJE

sudije Zlatka Kulenovića

u predmetu Vijeća za zaštitu vitalnog interesa Ustavnog suda Republike Srpske

broj: UV-3/21

Ovo mišljenje dajem na osnovu odredbe člana 14 .stav 2. Zakona o Ustavnom sudu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 104/11 i 92/12), i člana 31. stav 5. i 6. Poslovnika o radu Ustavnog suda RS („Službeni glasnik RS“ broj 114/12, 29/13 i 90/14).

Mišljenje se odnosi na odlučivanje Vijeća iz stava 2. izreke i prateće obrazloženje, u dijelu kojim je odlučeno da odredbama članova 5. i 9. Zakona o zaštiti, očuvanju i upotrebi jezika srpskog naroda i ćirilskog pisma nije povrijeđen vitalni nacionalni interes konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda.

Saglasan sam sa utvrđenjem Vijeća iz stava 1. izreke, te sa utvrđenjem iz dijela stava 2. izreke, u dijelu kojim je utvrđeno da odredbama članova 3. i 8. osporenog Zakona nije došlo do povrede vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda, kao i sa pratećim obrazloženjem odluke.

Smatram da se razlozi utvrđenja, dati u obrazloženju odluke Vijeća - da je odredbama članova 10 i 14. osporenog Zakona: „...zakonodavac favorizovao upotrebu ćirilskog u odnosu na latinično pismo...“, „...da (im) je osporenim propisivanjem uskraćena sloboda u izboru načina ispoljavanja (ove) identitetske odrednice“, pa da je zakonodavac:“.. postupio suprotno obavezi da na Ustavom utvrđen način i pod jednakim uslovima, obezbijedi garancije očuvanja nacionalnog identiteta pripadnika ovih konstitutivnih naroda..“, čime se: „ dovodi konstitivni

hrvatski i konstitutivni bošnjački narod u neravnopravan položaj u uživanju prava zajamčenih Ustavom, čime da su narušene garancije iz člana 5. stav 1. alineja 2 Ustava“- mogu, i treba ih u potpunosti primijeniti i na sadržaj dijela odredbe člana 5. i člana 9. osporenog Zakona i posljedično utvrditi identičnu povredu i u pogledu ovih odredaba.

U svemu se protivim razlozima obrazloženja za odlučenje o članu 5. osporenog Zakona. Oni se mogu svesti na zaključak da okvir i obim propisivanja te dinamika postupanja zakonodavca u zaštiti nematerijalnog kulturnog naslijeđa, ne dovodi građane u neravnopravan položaj.

Treba imati na umu da odredbom člana 70. Ustava Republike Srpske, dopunjen Amandmanom LXXVII utvrđeno šta se smatra vitalnim nacionalnim interesima konstitutivnih naroda. Ne postoje dalja ustavnopravna utvrđenja obilježja vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnih naroda, a –naravno- ne postoji ni zakonsko uređenje u ovoj oblasti.

Kod takvog stanja stvari, smatram da se pitanje da li je normativnim djelovanjem zakonodavca došlo do povrede vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnih naroda, treba cijeliti u svjetlu osnovnih načela iz Glave I Ustava te Glave II Ustava - ljudska prava, a tako je i učinjeno u odlučivanju i obrazlaganju povrede vitalnog nacionalnog interesa u odnosu na članove 10. i 14. stav 2. osporenog Zakona. To ne smatram domenom apstraktne ustavnopravne kontrole, već ustavnopravnim okvirom ocjene o postojanju ili nepostojanju povrede vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnog naroda, u materijalnom pravnom smislu.

Stoga, za tvrdnju da je i prethodno navedenim dijelom teksta člana 5. Zakona došlo do povrede vitalnog nacionalnog interesa identiteta konstitutivnog hrvatskog i konstitutivnog bošnjačkog naroda, jasnu podlogu vidim u odredbi člana 7. Ustava Republike Srpske, kojom je utvrđeno da su službeni jezici Republike Srpske jezik srpskog naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda, a da su službena pisma ćirilica i latinica.

Dakle, jezici sva tri konstitutivna naroda u Republici su službeni, što nesumnjivo podrazumijeva da moraju imati u svemu ravnopravan položaj. Takođe, po mom mišljenju, data formulacija iz odredbe člana 7. Ustava podrazumijeva da svako zakonsko propisivanje u vezi ovih jezika, a zbog ravnopravnog položaja, u odnosu na sve njih mora biti istovremeno.

Imajući u vidu da se pojam opšteg dobra (*res communes omnium*) svodi na "dobro", koje bez podjele pripada svima u nekoj zajednici, i svi ga koriste, te da se nad opštim dobrom ne može konstituisati pravo svojine, slijedi da osporeno zakonsko propisivanje da je samo jezik srpskog naroda i ćiriličko pismo - opšte dobro, takođe predstavlja favorizaciju tog jezika i pisma u odnosu na jezike bošnjačkog i hrvatskog naroda i latinično pismo. Takvo propisivanje nema razumno i objektivno opravdanje, pa osporenim normiranjem nije ispunjen test proporcionalnosti. Takvim propisivanjem je došlo do povrede vitalnih nacionalnih interesa identiteta i jezika konstitutivnog bošnjačkog i konstitutivnog hrvatskog naroda i povrede garancija iz člana 5. stav 1. alineja 2. Ustava.

Protivim se odlučivanju i obrazloženju u pogledu osporene odredbe člana 9. Zakona. Prema mom mišljenju, ona se ni u kom slučaju ne odnosi na sve građane, kako se to obrazlaže odlukom Vijeća, već samo na onaj dio „građana“- konkretno- na privredne i druge subjekte koji odluče da koriste jezik srpskog naroda i ćiriličko pismo. Okolnost koja neka lica stavlja u istu kategoriju nije njihov pravni status („privredni i drugi subjekt“), već svojstvo obveznika izvršavanja poreskih i administrativnih obaveza a s obzirom na jezik i pismo koje koriste u

pravnom saobraćaju. Nesporno je da su sva lica dužna izvršavati svoje poreske i administrativne obaveze u skladu sa relevantnim zakonima. Međutim, imajući u vidu da je Ustavom utvrđen istovremeno jednak i ravnopravan položaj sva tri jezika i oba pisma (član 7. Ustava), te da se vitalnim nacionalnim interesom smatraju, pored ostalog, identitet i jezik konstitutivnog naroda (Amandman LXXVII na član 70. Ustava), smatram da normiranje iz člana 9. osporenog Zakona, prema kojem se u pogledu tih obaveza može očekivati uvođenje poreskih i administrativnih olakšica u formi zakonskih i podzakonskih akata samo ako se koristi jezik jednog naroda i jedno pismo, takođe predstavlja nedozvoljenu favorizaciju jezika jednog konstitutivnog naroda i jednog pisma u odnosu na druga dva jezika konstitutivnih naroda i drugo pismo, čime je takođe došlo do povrede prethodno navedenih segmenata vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnog bošnjačkog i konstitutivnog hrvatskog naroda i povrede garancija iz člana 5. stav 1. alineja 2. Ustava.

Imajući u vidu da je predmet odlučivanja Vijeća odluka u cjelini a ne njeni pojedini elementi, te i okolnost da Vijeće nije prihvatilo argumente koje sam ovdje obrazložio, nemam izbora osim da glasam protiv odluke, iako sam u svemu saglasan sa odlučivanjem iz stava 1. izreke te i u pogledu odlučivanja o članovima 3. i 8. osporenog Zakona i pratećim obrazloženjem.

Zlatko Kulenović, sudija